

Giá trị nổi trội và sự nhạy cảm của vùng cửa sông Thu Bồn.

Khu di tích sinh quyển Cù Lao Chàm – Hội An nằm ở hạ lưu sông Thu Bồn, nổi bật giáp giữa đất liền và biển (Estuary area). Đây là vùng chịu sự tác động của môi trường nước biển và môi trường nước ngọt. Sự trao đổi về nhiệt, sóng, gió, sinh vật và các dòng năng lượng khác tại vùng này đã tạo nên một môi trường sinh thái cửa sông mà ta hay gọi là “vùng nước lợ” (Brackishwater). Sự hòa trộn về nhiệt theo chiều dọc theo sông, thủy triều biển, sóng - gió và các quần thể sinh vật đã hình thành nên một vùng sinh thái vô cùng phong phú, đa dạng về sinh vật và cảnh quan. Nơi đây đã ghi nhận có sự hiện diện đầy đủ các hệ sinh thái đặc trưng của vùng cửa sông, ven biển và hải đảo như hệ thống các cồn bãi tự nhiên trên sông, bãi biển; rừng đước cùng với các loài cây ngập mặn; thảm cỏ biển phân bố tại cửa sông ra đến đảo, rừng nguyên sinh trên đảo; vùng triều bãi đá; và rừng san hô muôn màu sắc trong lòng biển đảo tại đảo Cù Lao Chàm. Sự đa dạng này được vận chuyển dinh dưỡng từ hệ thống sông Vu Gia – Thu Bồn với chiều dài lưu vực lên đến 200 km bắt nguồn từ các cánh rừng nguyên sinh, men theo các sườn núi dốc chạy qua các làng mạc trù phú đến rìa hòa mình với biển cả tại Cửa Đại – Hội An. Đây chính là sự cung cấp nguồn dinh dưỡng, thức ăn dồi dào cho sinh vật sinh sôi, phát triển và tạo nên một vùng có năng suất sinh học vào loại cao nhất trên trái đất.

Trên thực tế, đây cũng chính là vùng có sự hiện diện nhiều nhất các hoạt động của con người. Từ việc đầu tư cơ sở hạ tầng, giao thông, biển cảng, công trình quốc phòng cho đến các hoạt động phát triển sinh kế như khai thác tài nguyên, nuôi trồng thủy sản, chăn nuôi, trồng trọt, các làng nghề và phát triển du lịch. Thảm chí, nơi này cũng được chọn để xây dựng nhà máy xử lý nước sinh hoạt cho toàn thành phố Hội An. Hoạt động nhân nhp tại đây với qui mô và tần suất ngày càng cao trong khi giới hạn chịu tại cửa môi trường và các hệ sinh thái là có giới hạn. Nếu không có những giới pháp tự nhiên mang tính chi phối kp thì, chức năng sẽ gây tổn thương, làm thay đổi cấu trúc, ảnh hưởng đến chức năng của các hệ sinh thái biển và tự nhiên nơi đây. Hậu quả có thể là môi trường ô nhiễm, tài nguyên biển cạn kiệt, nguồn lợi thủy sinh suy giảm về số lượng và chất lượng, vùng đất ngập nước bị thu hẹp, các bãi biển bị ô nhiễm, xói lở nghiêm trọng, mất đi các thảm cỏ biển, rừng san hô bãi triều rừng. Nghiêm trọng nhất đó là các vùng sinh cảnh bị phân tách, sự liên kết giữa các hệ sinh thái bị cắt đứt, ảnh hưởng đến vòng đời, sự phân bố và kích thước quần thể của nhiều loài sinh vật.

Các hệ sinh thái rất nhạy cảm trước những sự thay đổi môi trường tuy nhiên chúng đang tồn tại và phát triển trong một bối cảnh có quá nhiều tác động từ thiên nhiên và con người.

Vấn đề còn đó những khó khăn và thách thức.

Chỉ trong vòng 8 năm bảo tồn các giá trị và phát huy danh hiệu khu sinh quyển Cù Lao Chàm – Hòn An đã trải qua những khó khăn, thách thức không nhỏ. Những hạn chế chuyên đề, đề thi thố các bên liên quan, các nghiên cứu khoa học cũng như chi phí lớn để thực hiện thông qua khu sinh quyển cũng là những trở ngại làm cho việc nào kêu gọi, lôi cuốn sự tham gia của các bên liên quan trong việc tìm ra các giải pháp tối ưu nhằm vượt qua được các khó khăn mà khu sinh quyển đang đối mặt khi chính phủ đề xuất danh hiệu năm 2009.

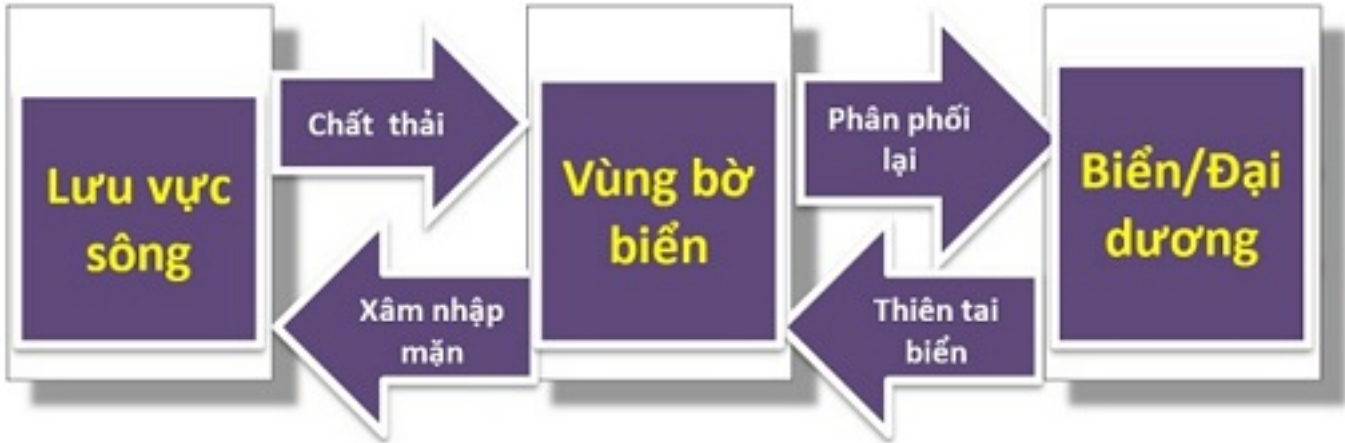
Hiện nay, có 3 trung tâm phát triển du lịch lớn trong phạm vi Khu sinh quyển bao gồm Phụng Hòn An (thuộc vùng chuyên nghiệp), Rừng dừa nước hồ lớn sông Thu Bồn (thuộc vùng đầm) và quần đảo Cù Lao Chàm (thuộc vùng lõi) đều đang có xu hướng gia tăng số lượng du khách hàng năm. Trong bối cảnh khu sinh quyển chưa có được các giải pháp tốt trong việc đáp ứng nhu cầu của du khách thì sự gia tăng này chính là một tác động rất lớn, đặc biệt là các khu vực có các hệ sinh thái rất nhạy cảm với tác động của con người như rừng san hô, rừng dừa nước, các thảm cỏ biển, các bãi biển. Điều này không những ảnh hưởng đến các hệ sinh thái mà còn làm suy giảm nghiêm trọng tài nguyên đa dạng sinh học trong các hệ sinh thái này.

Hình 1: Du khách gia tăng trải nghiệm tại vùng sinh thái Cù Lao Chàm Thanh và quần đảo Cù Lao Chàm.

Thứ hai, hiện nay tình hình ô nhiễm lưu vực sông, biển và những tác động từ những ngành nghề đã và đang

có những ảnh hưởng như t đ n đ n ch t l o o ng môi tr o o ng, s o cân b o ng sinh thái t i các th y v c t i nhiên trong Khu sinh quy n. H o l y t i các quá trình này đã gây nên các hi n t o o ng xâm nh p m n, ng t hóa và l o ng t i tr m tích, làm t y tr o ng và gây ch t nhi u san hô, th m c b i n, rong b i n. Bên c nh đó, s o thi u h t bùn cát t i th o o ng ngu n là m t trong nh o ng nguyên nhân gây nên hi n t o o ng xói l o nghiêm tr o ng b i b i n C a Đ i trong vài năm g n đây.

Hình 2: Mô hình tác động giữa lưu vực sông, vùng bờ và biển (Nguyễn Chu Hội).

Thứ ba, các công trình xây dựng cơ sở hạ tầng tại các phân vùng chức năng khu sinh quyển đã và đang làm mất đi nhiều di tích các sinh cảnh quan trọng, cắt đứt mối liên kết sinh thái giữa các vùng, thu hẹp vùng sinh cảnh các loài và ảnh hưởng chung đến nguồn lợi sinh vật trong khu sinh quyển. Điển hình rõ nhất đó là công trình đường bao quanh và các dự án đ u t i trên đ o Cù Lao Chàm đã làm mất đi nhiều di tích r o ng t i nhiên, gây s t l o đ t đá, làm suy gi m đ i ph o và ch t l o o ng th m th c v t b m t. Đi u này đã và đang gây o nh h o o ng đ n kh năng gi n o c, duy trì vùng sinh c n h, chu i th c ăn t i nhiên và các qu n th sinh v t, đ i n hình nh kh vàng, cua đá, chim y n trên đ o.

Đình Tả Kình, Quận Hố Nam, công trình Duy Phước, Duy Xuyên, Quảng Nam (2016) – Một hoạt động

